

CATALOGUS CIVIUM GEDANENSIIUM

KSIĘGI PRZYJĘĆ  
DO PRAWA MIEJSKIEGO  
W GDAŃSKU  
1536–1814



*Tom IV*  
KSIĘGA OBYWATELSKA  
(pomocnicza)  
Z LAT 1710–1729

WYDAWNICTWO  
UNIwersytetu GDAŃSKIEGO

KSIĘGI PRZYJĘĆ  
DO PRAWA MIEJSKIEGO  
W GDAŃSKU  
1536–1814



CATALOGUS CIVIUM GEDANENSIIUM

KSIEGI PRZYJEĆ  
DO PRAWA MIEJSKIEGO  
W GDAŃSKU  
1536–1814



*Tom IV*

KSIEGA OBYWATELSKA  
(pomocnicza)  
Z LAT 1710–1729

*Edycja*

Andrzej Groth, Dariusz Kaczor, Ewa Łączyńska-Bartoszek

*Wstęp i opracowanie*

Dariusz Kaczor

WYDAWNICTWO  
UNIwersytetu GDAŃSKIEGO  
GDAŃSK 2019

Recenzent  
prof. dr hab. Roman Czaja

Redaktor Wydawnictwa  
Sonia Cynke

Projekt okładki i stron tytułowych  
Andrzej Taranek

W publikacji wykorzystano ilustrację:  
Fragment *Księgi obywatelskiej z lat 1710–1729*, sygn. APG 300,60/9, s. 60–61

Skład i łamanie  
**PRACOWNIA**

Publikacja sfinansowana w ramach programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pod nazwą „Narodowy Program Rozwoju Humanistyki” w latach 2013–2019, nr projektu 11H12013781



**NARODOWY PROGRAM  
ROZWOJU HUMANISTYKI**

© Copyright by Uniwersytet Gdański  
Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego

ISBN 978–83–7865–842–9

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego  
ul. Armii Krajowej 119/121, 81–824 Sopot  
tel./fax 58 523 11 37, tel. 725 991 206  
e-mail: [wydawnictwo@ug.edu.pl](mailto:wydawnictwo@ug.edu.pl)  
[www.wyd.ug.edu.pl](http://www.wyd.ug.edu.pl)

Księgarnia internetowa: [www.kiw.ug.edu.pl](http://www.kiw.ug.edu.pl)

Druk i oprawa  
Zakład Poligrafii Uniwersytetu Gdańskiego  
ul. Armii Krajowej 119/121, 81–824 Sopot  
tel. 58 523 14 49; fax 58 551 05 32

## SPIS RZECZY

Księga obywatelska (pomocnicza) z lat 1710–1729. Wstęp . . . . .	VII
Opis formalny . . . . .	VII
Struktura wpisów . . . . .	VII
<b>Księga obywatelska (pomocnicza) z lat 1710–1729 . . . . .</b>	<b>1</b>
I. Wykaz obcych . . . . .	3
II. Wykaz synów obywateli . . . . .	42
III. Wykaz osób poprawiających kategorię prawa obywatelskiego . . . . .	63



# KSIĘGA OBYWATELSKA (POMOCNICZA) Z LAT 1710–1729

## WSTĘP

### Opis formalny

Księga przechowywana w zasobie Archiwum Państwowego w Gdańsku, w zespole Akta miasta Gdańska, pod sygnaturą APG, 300,60/9.

Księga ma formę wąskiej dutki o wymiarach 10,5 × 33,4 cm, stanowi składkę papierowych kart zszytych dratwą, oprawionych w tekturową okładkę. Ostatnie dwie strony (zawierające zestawienie statystyczne) spisane na niebieskawym papierze, odmiennym od reszty. Można zatem przypuszczać, że ta część została dodana do księgi wtórnie w późniejszym czasie.

Stan zachowania księgi dobry, jedynie brzegi tekturowej okładki pozostają nieco wystrzępione; blok księgi w stanie bardzo dobrym.

Na okładce zachowany oryginalny tytuł zводу: „Bürgere, Frembde u[nd] Bürger, auch verbeßerte B[ürger]-R[echte] 1710”.

Księga liczy 98 stron, z czego 23 strony są niezapisane, a mianowicie: 46–48, 73–84 i 89–96. Niezapisane strony występują pomiędzy poszczególnymi działami księgi, co sugeruje, że wpisów w księdze dokonywano już po jej założeniu, pozostawiając pewien zapas wolnego miejsca dla poszczególnych części.

Księga ma zasadniczo charakter czystopisu; zawiera stosunkowo niewiele omyłek pisarskich, korektur, wyrazów bądź fraz wykreślonych i dopisków na interliniach. Jedynie w kilkunastu wypadkach doszło podczas redagowania tekstu do pomyłek pisarskich polegających na umieszczeniu wpisu w niewłaściwym dziale księgi. Dukt pisma w księdze użytkowy, niezbyt staranny, aczkolwiek przejrzysty i czytelny. Na podstawie jego analizy można wyróżnić dwie warstwy pisarskie (ręce); druga ręka (zmiana skryby) musiała nastąpić pod koniec sierpnia 1728 r.

Księga obejmuje lata 1710–1729. Najwcześniejszy chronologicznie wpis pochodzi z 9 stycznia 1710 r., najstarszy natomiast z 4 sierpnia 1729 r. Nie sposób ustalić, kiedy zwód powstał. Na podstawie analizy duktury pisma, który jest charakterystyczny dla pierwszej połowy XVIII w., można skonstatować, że wpisów dokonywano raczej *ex post*, a nie na bieżąco. Księga została założona przypuszczalnie albo w 1716, albo w 1728 r. Na pierwszą datę może wskazywać (choć to tylko domniemanie) fakt, że nagłówki datacyjne, z tą właśnie datą, we wszystkich trzech częściach księgi zostały ujęte w greckie litery alfa i omega, co być może należałoby odczytać jako pewnego rodzaju znak pisarski. Za drugą datą (1728) przemawiałaby z kolei zmiana duktury pisma, czyli zarazem zmiana skryby, jak i to, że w zamieszczonym na końcu księgi zestawieniu statystycznym dane liczbowe wprowadzono do roku 1727 włącznie.

### Struktura wpisów

Księga składa się z trzech części (działów), uwzględniających nazwiska nowo przyjmowanych obywateli w zależności od ich statusu prawnego i zarazem kategorii nabywanego przez nich prawa miejskiego, a ponadto odnotowuje dokonywane w tym zakresie zmiany. Część pierwsza zawiera wpisy tzw. obcych, część druga – synów gdańskich obywateli, a w ostatniej, trzeciej części



odnotowywano mieszczan dokonujących prawnej zmiany kategorii nabytego uprzednio prawa obywatelskiego. Dla większej przejrzystości i ułatwienia w korzystaniu z księgi u góry każdej strony umieszczono w charakterze żywej paginy odnośnik do poszczególnych części, zawierający jej tytuł – dla części pierwszej: *Frembde*, dla części drugiej: *Bürger-Kinder*, dla części trzeciej: *Verbeßerte Bürger-Rechte*.

Zwód uzupełnia dodane zapewne w okresie późniejszym zestawienie statystyczne osób, odnośnie do których wpisy znalazły się we wszystkich trzech wzmiankowanych wyżej działach dla poszczególnych roczników wraz z podsumowaniem mającym zapewne dać obraz, ile osób otrzymywało w danym okresie obywatelstwo (zarówno obcych, jak i synów obywateli), a także, jaka była skala zmian kategorii prawa miejskiego w danym roku. Zestawienie obejmuje lata 1710–1727; dla 1728 r. nie podano danych liczbowych, mimo wpisania poszczególnych kategorii, a roku 1729 w ogóle nie uwzględniono.

Poszczególne wpisy umieszczano pod dokładnymi datami: dziennymi, miesięcznymi i rocznymi; dwie pierwsze wpisywano na lewym marginesie, datę roczną natomiast w lewym górnym rogu od nowej strony lub w postaci nagłówka datacyjnego pośrodku strony.

Wpisy mają charakter uproszczony (podobnie jak w księdze APG, 300,60/3, *Catalogus Civium Gedanensium*, t. 5, i zawierają jedynie (oprócz dokładnej daty) imię i nazwisko oraz profesję osób przyjmowanych w poczet obywateli. Miejsce pochodzenia nowo przyjmowanych obywateli odnotowywano na kartach księgi jedynie sporadycznie.



Wydawnictwo  
Uniwersytetu Gdańskiego

ISBN 978-83-7865-842-9